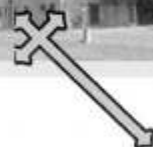

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels ■ Weelde ■ Poppel

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDEKRING

NICOLAUS POPPELIUS

Jaargang 9, nr. 34: december 2004

Heemkundekring Nicolaus Poppelius Ravels-Weelde-Poppel

Adres: Torenstraat 12, 2381 Weelde

Bankrekening: 733-3522204-67

Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 16 euro

BESTUUR:

Voorzitter	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Ondervoorzitter	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97,	2380 Ravels	014/656905
Secretaris	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	C De Kinderen,	Vooreel 61,	2380 Ravels	014/655030
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Paul Van Baelen,	Straatakkers 4,	2381 Weelde	014/657315
	Peter Van Baelen,	Weeldestraat 35,	2381 Weelde	014/655161
	Frans Van Tigchelt,	Otterstraat 6,	2300 Turnhout	014/426453
	Jos Verhoeven	Koning Albertstraat 87	2381 Weelde	014/656198
	Marc Vermeeren,	De Meerkens 10	2382 Poppel	014/658838
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Marc Vermeeren	De Meerkens 10	2382 Poppel	014/658838
----------------	----------------	-------------	------------

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactieadres (marc.vermeeren@pandora.be). Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden.

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden"	5 €
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5 + "De Drie van het Noorden"	25 €
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per jaargang	6 €
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per los nummer	1,75 €
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per jaargang	12 €
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per los nummer	3 €
Verjaardagskalender	6 €
Videoband "Leven in Weelde"	18,5 €

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak met Marc Vermeeren (014-658838) of tijdens de openingsuren van het museum. Voor groepsbezoeken kan men afspreken met Laurent Woestenburg (014-656993). Het museum is open elke laatste zondag van de maand van 14 tot 17 uur (behalve in december).

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

Inhoud

1. Afbakening rijksgrens tussens Baarle Nassau en aangrenzende Belgische Gemeenten	blz.33
2. Stakerslied uit Ravels en Aanwinsten Museum	blz.39
3. Het mijneveld van Poppel	blz.40
4. De dagboekjes van Mieke Pijnenborg	blz.44
5. Oorlog	blz.46
6. Kaart uit 1748 met de grensscheidingen tussen Turnhout, Ravels en Arendonk	blz.48
7. Kwartierstaat van Broeder Jules Haagen en Pater Hendrik Haagen	blz.49
8. De rode-loop epidemie te Poppel in 1819	blz.56
9. De kunstvoorwerpen in de Ravelsc Sint-Servatiuskerk	blz.58

Afbakening van de rijksgrens tussen Baarle Nassau en de aangrenzende Belgische Gemeenten

door W.A. Claessen

Na de stichting in 1966 van twee nieuwe grenswisselkantoren bij de grensovergang aan de weg van Baarle-Nassau naar Turnhout in de Belgische gemeente Weelde, maakte de Belgische douane bezwaar tegen de plaats van de bouw. De gebouwen zouden niet staan buiten de strook van tien meter van de grenslijn, waarin niet mocht worden gebouwd ingevolge artikel 34 van de grensovereenkomst van Maastricht van 8 augustus 1843 die Nederland en België hadden gesloten omtrent de grensscheiding. Het bezwaar leidde ertoe dat de Belgische regering aan die van Nederland een voorstel indiende ter bepaling van de juiste ligging van de grens tussen de Nederlandse gemeente Baarle-Nassau en de Belgische gemeente Weelde ter plaatse van het douanekantoor. Een gemengde Nederlands-Belgische commissie zou op grond van artikel 7 van het reglement van 28 juni 1847 voor het onderhoud en de instandhouding van de grenspalen tussen de beide landen de juiste grenslijn dienen te bepalen. Dit reglement was vastgesteld uit kracht van de genoemde grensovereenkomst. De tekst van genoemd artikel luidt: "Wanneer de grenspalen opnieuw geplaatst zullen moeten worden, zullen de Gouverneurs der twee Staten de gelijktijdige tegenwoordigheid op de plaats van de Burgemeesters der belanghebbende gemeenten bevelen alsook die van de Ingenieurs-Verificateurs van het Kadaster of hunne gemachtigden, opdat de plaatsing in alle opzichten overeenkomstig zij met de opgaven van de beschrijvende proces-verbaal der grensscheiding en met de grenskaarten in

de archieven der gemeenten berustende. Te dien einde zullen de gouverneurs zich onderling verstaan om het tijdstip der bijeenkomst van de bovengenoemde ambtenaren te bepalen." Van Nederlandse zijde werd ingestemd met dit voorstel en er kwam een gemengde Belgische-Nederlandse grenscommissie tot stand met als opdracht de bepaling van de juiste ligging van de grens tussen de Nederlandse gemeente Baarle-Nassau en de Belgische gemeente Weelde ter hoogte van het douanekantoor. De commissie die begin 1967 haar werk begon concludeerde twee jaar later, na veel studie, dat het buiten haar bevoegdheid lag de grens ter plaatse ondubbelzinnig vast te stellen en opnieuw grenspalen te plaatsen. Blijkens artikel 90 van het proces-verbaal van de grensregeling (delimitatie) gevoegd bij grensconventie van Maastricht van 8 augustus 1843 is de grensregeling tussen Baarle-Nassau en Baarle-Hertog "afgebroken ten gevolge van de onmogelijkheid om dezelve, tussen de beide gemeenten, daar te stellen. " Het gaat hier om het gedeelte tussen de grenspalen 214 en 215 met aan de Nederlandse kant van de grens de gemeente Baarle-Nassau en aan de Belgische zijde de gemeenten Poppel, Weelde, Turnhout, Merksplas, Wortel, Baarle-Hertog, Minderhout en Meerle. De instelling van de gemengde grenscommissie op grond van het genoemde artikel 7 was onjuist. Ter plaatse hadden nooit grensstenen gestaan en ze konden dan ook niet herplaatst worden. De commissie, die zich zoals gezegd onbevoegd verklaarde, meende dat het goed was een nieuwe commissie te benoemen die tot taak moest krijgen een juiste afbakening van de grens tussen Baarle-Nassau en de aangrenzende Belgische ge-

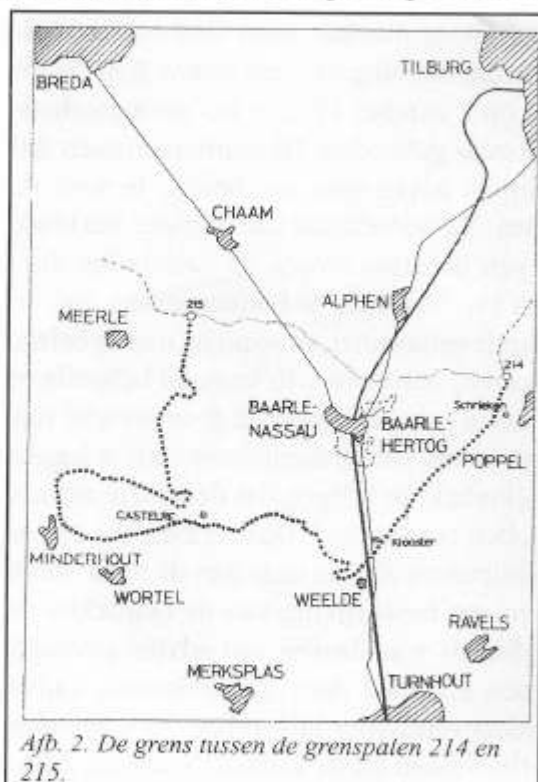

Afb. 1. Oude grenspaal.

meenten te verzorgen. Dit leidde tot de vorming van een nieuwe gemengde commissie die op 13 april 1970 in de raadskamer van het gemeentehuis van Baarle-Nassau bijeenkwam. Van Belgische zijde verschenen dezelfde heren van de commissie uit 1966: J. Wijnants, arrondissementscommissaris van Turnhout, M. Hendrickx, burgemeester van Weelde, H. de Wit, hoofdingenieur-directeur van de provinciale technische dienst, F. Simon, controleur van het Kadaster te Antwerpen. Van Nederlandse zijde verschenen: W. A. Claessen, ingenieur-verificateur van het Kadaster te Amsterdam en opvolger van M. J. te Nuyl die directeur was geworden van het Kadaster, F. M. A. de Grauw oud-burgemeester van Baarle-Nassau, A. H. P. Hogenbosch, Burgemeester van Baarle-Nassau, L. Snijder, hoofd van de landmeetkundige dienst van het Kadaster te Breda, P. Bocrstra, hoofd-ingenieur bij provinciale waterstaat van Noord-Brabant. De gastheer, zich beroepende op zijn onbekendheid met de materie, wist de ingenieur-verificateur in zijn hoge voorzitterszetel in de raadskamer te krijgen. In het vervolg zou deze als voorzitter blijven optreden. Nog voordat de bijeenkomst na binnenkomst van de Belgische commissie kon worden geopend vroeg de arrondissementscommissaris wie de Nederlandse commissieleden had benoemd. Nadat hij hierover was ingelicht stelde hij, dat zowel van Nederlandse als van Belgische zijde niet juist was gehandeld. Het kwam er op neer dat de leden bij Koninklijk Besluit benoemd hadden mochten worden waarbij zij dezelfde hoedanigheden moesten hebben als de commissarissen

die de conventie van Maastricht tekenden. Bovendien had de opdracht betrekking op de grenslijn tussen Baarle-Nassau en Weelde en niet op die tussen Baarle-Nassau en de acht aangrenzende Belgische gemeenten, zoals door de vorige commissie was voorgesteld. Er was verbazing, daar in het door hemzelf opgemaakte rapport, getekend door alle leden op de laatste bijeenkomst van de vorige commissie, geen woord over het eerste punt was gerept. Voor wat betreft het tweede punt merkte de voorzitter op dat hierover geen voorstel is gedaan maar aandacht is gevraagd. Overeengekomen werd dat de beide burgemeesters gezamenlijk zouden onderzoeken hoe gehandeld moest worden om te voldoen aan de genoemde conventie om vervolgens in gelijklopende brieven de betrokken departementen in België en Nederland hiervan in kennis te stellen. Geen bezwaren werden ingebracht om in afwachting van een juiste regeling van de formele kwesties met het technische werk te beginnen. De voorzitter opende hierna de bijeenkomst. Als materiaal om mee te beginnen werden genoemd de processen-verbaal, opgemaakt in 1826, dus nog voor de afscheiding van België, van de vaststelling van de gemeentegrenzen tussen Baarle-Nassau en de aanliggende gemeenten. Deze vaststelling moest steeds de kadastrering van de gemeente voorafgaan. Ook kon worden geput uit een ontwerp van een traktaat van grensregeling uit 1892 dat niet alleen de buitengrens tussen de punten 214 en 215 betrof, maar ook een opheffing door uitruil van de enclaves in Baarle-Nassau en Baarle-Hertog. Het is er niet van gekomen. Men besloot verder geen grenspalen te plaatsen die identiek waren aan die geplaatst waren tussen 1839 en 1843. Die palen, voorzien van een volgnummer, het jaartal 1843 en de wapens van de beide landen wegen 372 kilo. Gezien de zeer hoge kosten werd besloten in plaats daarvan eenvoudige betonnen grenspalen te plaatsen en de grenspunten te bepalen in de coördinaatstelsels van de beide landen. Snijder en Simon zouden de technische- en administratieve werkzaamheden uitvoeren. Tot zijn verbazing ontving de voorzitter van de bijeenkomst 10 dagen later van de arrondissementscommissaris een brief met de tekst "Zoals overeengekomen laat ik U hierbij een afschrift geworden van de brief die ik zinnens ben aan onze gouverneur te sturen. Ik zal wachten met het verzenden tot ik kennis

heb kunnen nemen van uw gebeurlijke opmerkingen. Met beste groeten” Als antwoord werd geschreven dat op de zitting anders was besloten en in het verslag was vastgelegd. Verder dat Buitenlandse zaken berichten over deze zaak zou afwachten van de Belgische ambassade. De tweede zitting was op 31 augustus 1970, nu in het gemeentehuis in Weelde. De formele problemen werden besproken en de burgemeesters werden ontslagen van de gegeven opdracht. Gerapporteerd werd dat met het vaststellen van het verloop van de grens was begonnen en dat hierbij tot op dat moment geen verschil van mening was ontstaan. Met de opmeting daarvan en een afbeelding op kaarten zou echter worden gewacht op de regeling van de formele kwesties. Bovendien diende een oplossing te worden gezocht voor die kosten. Op de derde zitting zou men hierover spreken. Men kwam overeen geen grenspalen te plaatsen en hierover gemotiveerd verantwoording af te leggen in het proces-verbaal aan het slot. Een datum voor de derde zitting zou worden geregeld na oplossing van de op de eerste zitting gerezen problemen. Werd op de eerste zitting koffie aangeboden, hier in Weelde kwam op koffietijd een ambtenaar bij iedereen een klein glaasje zetten om vervolgens rond te gaan met een fles jonge klare en een fles bessenjenever waaruit men kon kiezen. Aan de bochtige weg naar huis stonden veel bomen. Op 3 september 1970

Afb. 2. De grens tussen de grenspalen 214 en 215.

kwam bericht van de Belgische ambassade waarna Buitenlandse Zaken deze stukken doorstuurde naar Financiën en Binnenlandse Zaken met het verzoek een voorstel in te dienen voor het op te stellen Koninklijke Besluit. In het op 8 februari 1971 getekende Nederlandse KB werd goedgevonden “aan een gemengde Nederlands Belgische Commissie de vaststelling toe te vertrouwen van de grens tussen de gemeente Baarle-Nassau en de aangrenzende Belgische gemeenten Poppel, Weelde, Turnhout, Merksplas, Wortel, Hoogstraten, Minderhout, Weelde en Baarle-Hertog, voor zover het betreft het gedeelte van deze laatste gemeente nabij het station Weelde, met uitzondering van alle enclaves van de gemeente Baarle-Hertog gelegen binnen de gemeente Baarle-Nassau, en met ingang van 1 februari 1971 te benoemen.....” Het voorstel van de Belgische ambassade was letterlijk overgenomen. Weelde was tweemaal genoemd en Meerle vergeten. De omschrijving van de grens bevatte een tegenstrijdigheid. De reactie van de arrondissementscommissaris op een hem toegezonden kopie van het KB werd met verbazing gelezen. Hij schreef de vrees te hebben dat men geen stap vooruit was gekomen. Het toevertrouwen van de grensbepaling van een gemengde commissie stoelde op geen enkel verdrag of overeenkomst. Een verzuim van de destijds benoemde “Kommissarissen grenscheiders” moest worden hersteld. En daartoe dienden commissarissen op dezelfde wijze benoemd te worden en moesten die ook over dezelfde volmachten kunnen beschikken. Over in de tekst voorkomende fouten en tegenstrijdigheid (zie cursief) verder geen woord. Na een briefwisseling werd het eindelijk duidelijk. Er dienden bij KB commissarissen benoemd te worden met dezelfde volmachten als genoemde grensscheiders ingevolge art. 6 van het verdrag van 19 april 1839 tussen Nederland en België. Een verzuim van hen kon hierdoor worden aangevuld. Dit verdrag door de gemachtigden van de vorsten van Nederland en België werd op 26 mei 1839 door Willem en op 28 mei 1839 door Leopold getekend. Zoals hun “collega’s” in 1843 beslissen de commissarissen soeverein. Er is geen bekrachtiging bij wet nodig. Het proces-verbaal van de grensbepaling, de plans en kaarten moeten een geheel gaan uitmaken met de stukken bij de conventie van Maastricht. Van Nederlandse zijde,

ten onrechte uit ongenummerde Belgische percelen ontstaan. Bij de overige verschillen, in alle gevallen betrof het wegen, werden de volgende richtlijnen gevolgd: een weg begrensd door Belgische percelen is Belgisch; een weg begrensd door Nederlandse percelen is Nederlands; een weg aan de ene kant begrensd door een Nederlands perceel en aan de andere kant door een Belgisch perceel is half Nederlands voor het gedeelte grenzende aan het Nederlandse perceel en half Belgisch voor het andere gedeelte. De burgemeester van Baarle-Hertog maakte in één geval bezwaar tegen toepassing van deze regel. Hij claimde de gehele weg want zijn gemeente had de verharding daarvan aangebracht. Uiteindelijk wilde hij geen inbreuk maken op de gevolgde gedragslijn. Twee enclaves vervielen doordat aan de ene zijde van een ongenummerde weg België lag en aan de andere zijde de enclaves. Een gedeelte van de weg werd daardoor Belgisch. De enclaves werden hierdoor als het ware leeggezogen. Op drie plaatsen bleken belangrijke wijzigingen bij waterlopen. De eigenaren ter plaatse hadden op één na geen bezwaar de feitelijke loop als grens te beschouwen. Verder werd bericht dat de metingen in het voorjaar van 1972 gereed zouden zijn. Ieder zou kaarten 1:1000 of 1:500 maken van het gedeelte dat ze voor hun rekening hadden genomen. Voor het andere deel zou ieder land kopieën krijgen van het andere land. Op deze kaarten van maatvast materiaal en bestemd voor de archieven van het Kadaster komen onder meer alle gegevens waarmee de grenslijnen zijn vastgelegd en de nummers van de kadastrale percelen. Van deze kaarten worden verkleiningen op schaal 1:2500 of 1:1250 gemaakt. Op een kaart 1:10000, waarvoor de Belgische kaart wordt genomen, komen in genummerde rechthoeken de kaarten 1:2500 of 1:1250. Met een beschrijvend proces-verbaal erbij wordt dan goed aangesloten met wat staat in artikel 3 van de Conventie van Maastricht. Dit artikel luidt: "Het beschrijvende proces-verbaal, de parcellaire plannen en de topografische kaarten op eene schaal van één op tien-duizendste door de commissarissen vastgesteld en getekend, zullen bij de tegenwoordige overeenkomst gevoegd blijven, en dezelfde kracht en waarde hebben, alsof dezelfde daarin in hun geheel waren opgenomen". Snijder zou het beschrijvende proces-verbaal verzorgen. Het moest per

gemeente worden opgesteld zoals de arrondissementscommissaris wenste en dit onderstreepte met een tekst uit het stuk van 3 augustus 1843. Het zou de beschrijving tweemaal zo lang maken. Een datum voor de volgende zitting waarbij alle gemaakte stukken op tafel moesten komen werd niet bepaald. Eerst diende het Nederlandse KB getekend te zijn. De landmeetkundige werkzaamheden vormden het grootste deel van de werkzaamheden van de commissie. Tijdens de zittingen kwamen ze meestal maar kort ter sprake. De burgemeesters hoorden het aan. Voorafgaande aan de werkzaamheden in het terrein bepaalde de rijksdriehoeksmeting in de omgeving van de grenspunten 214 en 215 twee nieuwe punten. Met de reeds aanwezige punten waren daarmee ter plaatse van de grenslijn vier RD-punten beschikbaar. Ook de Belgen vulden hun net (Lambert) aan. Hierdoor werd het mogelijk hoofdveelhoeken te leggen met zijdelengten van ongeveer een kilometer. De met betonpalen verzekerde hoofdveelhoekspunten waren de uitgangspunten voor secundaire veelhoeken in de nabijheid van de grenslijn. Alle zijdelengten werden gemeten met de Wild-Distomat DL 10. Vanuit dit geheel van veelhoeken werd de grenslijn met loodlijnen opgemeten. Op 22 december 1972 werd het Nederlandse KB getekend. De tekst van de taak en de basis waarop deze taak diende te berusten luidde: ".....te benoemen voor de afbakening van de nog niet vastgestelde grenslijn tussen de gemeente Baarle-Nassau en de aangrenzende Belgische gemeenten Poppel, Weelde, Turnhout, Merksplas, Wortel, Minderhout, Meerle en Baarle-Hertog, met uitzondering van alle enclaves van de gemeente Baarle-Hertog gelegen binnen de gemeentelijke begrenzing van Baarle-Nassau, en met dezelfde volmachten als de commissarissen benoemd ingevolge artikel 6 van het verdrag van 19 april 1839 tussen Nederland en België". Op de vijfde zitting van 4 februari 1974 werd bericht dat over een geval in de gemeente Wortel, in de vierde zitting besproken, nog steeds onzekerheid bestond. Men verwachtte dat dit in een overleg met de eigenaren ter plaatse kon worden opgelost en dat het niet tot een verandering op de kaarten en in het beschrijvend proces-verbaal zou leiden. Voorbeelden van door de Kadasters vervaardigde kaarten in de schalen 1:10000, 1:2500, 1:1250, 1:1000 en

1:500 werden getoond en toegelicht. Ze zouden voor wat de kaarten op de drie eerste schalen betrof worden gevoegd bij het ook ter tafel liggende beschrijvende proces-verbaal en daar één geheel mee vormen. De kaarten met de schalen 1:1000 en 1:500 bevinden zich met de veldwerken op de Kadasterkantoren te Antwerpen en Breda. Tot slot kwam in bespreking een concept van het proces-verbaal voor de slotzitting. De aanhef daarvan werd uitgebreid met de tekst van een deel van het Nederlandse KB omdat hierin voor het eerst duidelijk tot uitdrukking kwam dat alle enclaves buiten de afbakening vielen. Het concept bevatte verder een opsomming van wat op de zittingen was besloten en getoond als resultaat van de technische werkzaamheden en wel: de namen van de commissarissen belast met de technische werkzaamheden; het niet plaatsen van grenspalen in afwijking van het reglement van 1843, het waarom daarvan en het gekozen alternatief; de richtlijn bij de grensbepaling van wegen; de behandeling van onzichtbare grenzen; de behandeling bij geconstateerde tegenstrijdigheden; het aanhouden van de terreinsituatie bij waterlopen waarvan de loop is gewijzigd; de vervaardiging van kaarten 1:1000 en 1:500 met aanvullende gegevens, gewaarmerkt door de commissarissen belast met de technische werkzaamheden; de vervaardiging van kaarten 1:2500 en 1:1250 die dienen voor de parcellaire plans genoemd in de overeenkomst van 1843; het in de plaats van de overzichtskaart 1:10000 in de voornoemde overeenkomst nemen van de Belgische kaart 1:10000; de grensbeschrijving die vier en een halve pagina A4 besloeg. Het proces-verbaal is opgemaakt in 25-voud, 15 exemplaren voor België en 10 voor Nederland. De Nederlandse exemplaren berusten op het gemeentehuis van Baarle-Nassau, de vestiging Breda van de directie Zuid van het Kadaster, de hoofddirectie van het Kadaster te Apeldoorn en de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Binnenlandse Zaken. De slotzitting werd op 26 april 1974 te Turnhout gehouden. De burgemeester van die stad verzorgde de uitnodigingen voor een zitting met een academisch karakter. Naast de Commissaris (Gouverneur) des Konings in de provincie Antwerpen en de Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant hadden velen zijn uitnodiging aanvaard. Alle media waren vertegenwoordigd. Na de opening en een toelichting door

de gastheer behandelde de arrondissementscommissaris waarom in 1843 de afbakening tussen de grenspalen 214 en 215 niet was geschied en waarom dit alsnog moest worden gedaan. Hij stond stil bij de uitzondering gemaakt voor de enclaves van de gemeente Baarle-Hertog en Baarle-Nassau. Men had op veel overtredingen kunnen stuiten als dit was geschied. Volgens artikel 43 van de Conventie van Maastricht mocht immers niet worden gebouwd binnen tien meter van de rijksgrens. En door die overtreding, geconstateerd in 1966, was het allemaal begonnen. Vervolgens werd het proces-verbaal ondertekend door de leden van de commissie en werd een exemplaar met de bijbehorende kaarten aan de gouverneur en de commissaris aangeboden. De voorzitter gaf een kort overzicht van het werk van de commissie, noemde de problemen van formele aard en de belangrijke en omvangrijke rol gespeeld door de kadastrale diensten van België en Nederland (uit het "maandwerk" van het Kadaster werd later opgemaakt dat aan Nederlandse zijde 465 mandagen aan de regeling was besteed). Hij bedankte Turnhout voor de gastvrijheid en iedereen die bij de afbakening een rol had gespeeld of bij de slotzitting aanwezig was. De commissarissen van de grenscommissie ontvingen geschenken met inscripties van de provincies Antwerpen en Noord-Brabant. Op de receptie daarna verschenen, gekleed in de ambtskleding van die tijd "de Nederlandse Koninklijke Commissarissen van de jaeren 1839 tot 1843" Zij waren uit hun graftomben opgestaan en hadden per extra-diligence na vijf dagen reizen via de Singel Baarle-Nassau-Hertog het stadhuis van Turnhout bereikt. Als laatsten behoefden zij geen rijksgrens te passeren. Zij werden voorafgegaan door hoornblazers. Zij huldigden hun ambtsgenoten van de jaren 1967 tot 1974 en wisten op geestige wijze de verschillen tussen toen en nu te brengen. Over de gietijzeren grenspaal van 372 kilo: "Wij plaatsten er 388 over 400 kilometer.: U plaatste wat onoogelijke betonnen paaltjes over 50 km". Dit alles was gesteld op een gezegelde oorkonde die zij met passende geschenken aan hun jonge collega's van de twintigste eeuw aanboden. Na de receptie kwamen de commissarissen van 1843 en 1974 met hun partners bijeen in de afspanning St. Pieter, waarna de festiviteiten in Bourgondische stijl, nog steeds onder het

geschal van de actieve hoornblazers, in een tweetal gelegenheden in Baarle-Nassau werden voortgezet. Het tijdens de slotzitting genoemde risico bij het betrekken van de enclaves bij de grensafbakening heeft kennelijk geen indruk gemaakt. Twintig jaar later vond deze afbakening van de rijksgrens toch plaats en wel op dezelfde formele basis (KB). Ook hier werden geen grensstenen geplaatst, werden de grenspunten in coördinaten vastgelegd en werden de plans bij het proces-verbaal gevoegd. In Geodesia 1995-12 is hieraan een artikel gewijd. De problemen die op verschillende

gebieden bestonden, zijn door de vaststelling niet uit de wereld geholpen. Zoals gezegd was dit in 1892 bijna het geval. Een voorgestelde opheffing van de enclaves door een uitruil haalde het uiteindelijk niet. Van de problemen bleek overigens niets op een bijeenkomst in Baarle-Nassau in december 1974 toen vier commissarissen te midden van hun collega's koninklijk werden onderscheiden en in een van de speeches daarna de burgemeester van Baarle-Hertog de zijne met opgeheven vinger besloot met de woorden: "We hebben twee brandweerwagens en maar één sirene".

Stakerslied uit Ravels

door Louis Bogaerts

Einde 1924 brak een staking uit. Vooral de socialistische bond was zeer actief. Toen heerste nog steeds een ideologische strijd, waarbij de socialisten zich fel afzetten tegen de godsdienst en de kerk. Vele Ravelsenaren reageerden vanuit hun christelijke overtuiging daartegen. Dat bracht Louis Bogaerts er zelfs toe daarvoor het volgende strijdlied te schrijven.

Strijdlied (stakers)

Op de wijze van 'De Zwarte Leeuw'

Op! Zonen van de fiere Kempen
Wier moedig hart van godsdienst blaakt.
Op, vrienden, op, de vijand waakt.
Men wil ons rechten hier ontrukken.
Men spot met God en met zijne kerk.

Maar nooit zal hen dat hier gelukken
Trots alle haat en geuzenwerk.

Ons recht wordt hier bespot, bestreden.
Door mannen van het rood gedacht.
Tal socialisten blijven heden.
Ze spuwen vuur uit al hun macht.
Men loochent God en Zijne gaven.
Men randt de christenen en partijen aan
En al de roden ziet men draven
Als dieren onder de rode vaan (2x)

Wij blijven Ravels trouwe zonen
Der vad'ren godsdienstig ingeplant.
Wij durven vrij en vrunk ons tonen
Gans België door met de vlag in de hand.
Komt, broeders, komt in onze rangen
En werk met moed met ons voortaan.
Dan zal door strijd, gebed en zangen
De rode vlag ten onder gaan.

Aanwinsten Museum

In de maanden juni en juli 2004 ontvingen we de volgende aanwinsten voor ons museum:

1. Van Marieke van Steenberghe: prentkaarten en oude foto's
2. Van Maria Verwimp: prentkaarten, bidprentjes en een presentatieset voor knopen

3. Van Harry Heyns: diverse documenten uit het archief van de pannenfabriek T.T.R.
4. Uit het archief van de Pannenhoeft: zeven boekdelen over de periode 1931 tot 1937
5. Drie prachtig gebonden boekdelen, volledig in sierlijk handschrift, waarschijnlijk geschreven door pater Gilis, missionaris in

China. De titels luiden: Tractatus de Deo, Prolegomena in Epistolam 2am ad Corinthios, Tractatus de Gratia

6. Drie boekdelen uit de boekhouding van Het Zwart Goor over de jaren 1931, 1932 en 1933

Wij danken de attente en milde schenkers. Wat aan het museum geschonken wordt, verdwijnt niet in een private kast, maar blijft voor altijd eigendom van en beschikbaar voor de gemeenschap.

Het mijnenveld van Poppel

door Jos Nooyens m.m.v. Laurent Woestenburg

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is in het grensgebied van Poppel zwaar slag geleverd. De Duitse troepen verdedigden de grens en boden intensief weerstand tegen de oprukkende geallieerden. Toen zij eind september 1944 uit Poppel wegtrokken, legden zij te Poppel op diverse plaatsen landmijnen. Het gevolg van een en ander was, dat Poppelse mensen, zelfs nog maanden nadien, slachtoffer werden van die oorlogstuigen. Wij noteerden een aantal nare belevenissen van Poppelaars die in dat grensgebied woonden.

Dat gebeurde o.m. ook op de Pannenhoeft. Daar werden mijnen gelegd op een dreef die in het verlengde ligt van de Pannenhoeftseweg. Die dreef was toen een openbare gemeenteweg en vormde volgens oude stafkaarten de verbinding met de Nederlandse grens. Later kwam de inmiddels verharde weg langs Overbroek en Hulsel en werd de dreef een niet toegankelijk privaat gebied. Ik herinner mij nog levendig dat wij in de herfst van 1944 daar kastanjes gingen rapen en dat wij daar gevechtspuutjes aantroffen waarin allerlei oorlogstuig was achtergelaten. Zoals de Poppelse jeugd dat wel meer deed, hebben wij daar zaken opgehaald die in onze handen best konden ontploffen. Zo waren daar o.m. de blinkende koperen kokertjes met gele schroefdop waarin een soort ontstekers zaten. Wij zamelden ze enthousiast in... Niet geplaatste mijnen werden door zoon Henri Van der Steen naast hun overkapte hooiberg gevonden. Ze lagen vlakbij de plaats waar wij zelf zochten. Ze hadden de vorm van platte groene dozen en waren gevuld met een roze springstof. Samen met zijn vader Jan heeft hij toen een volle kruiwagen van dat gevaarlijke goedje gewoon in

een put in de grond begraven.

Karel Schellekens en zijn tweespan

In 1926 kwam Karel Schellekens als 14-jarige werken op de Pannenhoeft. Hij zou er 20 jaar in dienst blijven onder drie werkgevers, m.n. Martin Verbeek tot 1937, de Société Générale de Bruxelles tot 1941 en Jan Ooms tijdens de oorlogsjaren. Toen hij trouwde kwam hij wonen in het 'Bureauhuis' van de Pannenhoeft, waar nu de Gordijnschuur gevestigd is. Een paar maanden voor zijn overlijden wist Karel als krasse bejaarde van 91 jaar ter plaatse nog veel te vertellen over die periode in zijn leven. Eén dag sprong er echter uit als 'dè dag dat hij geluk had gehad'. Het was een dag in de herfst van 1944. Karel had die dag met zijn tweespan aardappelen gerooid met een eenvoudige rooimachine die de aardappelen met een gebogen mes uit de grond tilt en voor de rapers in een spreij werpt. De hele dag had hij langs die machine op en neer gelopen. Vermoeid wilde hij 's avonds langs de kortste weg naar huis. En dan liefst nog al zittend. Dus bleven de rooimachine en de strengen op het veld en nam hij zelf in zijdelingse houding plaats op de rug van zijn

Karel Schellekens

handpaard Jeanne. Hij kon de hele terugkeer naar huis aan zijn tweespan verder overlaten, want die paarden kenden de weg naar hun stal blindelings. Het was wel geweten dat in de middendreef mijnen geruimd waren, maar men vroeg zich niet af of dit grondig gebeurd was. Maar, het feit dat daar de laatste weken al heel wat landbouwverkeer had plaatsgehad stelde Karel gerust. Hij kon dus rustig langs die dreef huiswaarts keren. Hoog en droog in zijdelingse zit met de benen naar rechts op het handpaard gezeten droomde hij onder het fluiten van een deuntje over de werkdag die voorbij was en over de komende avond. Plots werd hij brutaal uit zijn droom wakker geschud. Max, het aangebonden linkse paard trapte op een antitankmijn en die ontplofte met een helse knal. Beide paarden bleven ter plaatse dood. Max viel op slag dood en Jeanne probeerde in een laatste stuip-trekking zich nog even op te richten, maar liet er het leven ook bij. Verdwaasd en in shock viel Karel letterlijk tussen de bloederige, uiteengereten kadavers van zijn tweespan. Als bij wonder had hij geen lichamelijk letsel opgelopen. Jeanne en Max, zijn trouwe tweespan, hadden immers met hun robuuste lichamen de schok en de scherven opgevangen. "Als ik op mijn linkerpaard had gezeten, dan was ik bijna zeker mijn benen kwijt geraakt" wist Karel nog te vertellen toen wij half september 2003 samen de plaats van het onheil bezochten. Een afgerukt hoefijzer was diep naast de ruggraat van het handpaard doorgedrongen en zat onder de huid van het paard juist waar Karel schrijlings op had gezeten. Toegelopen burens troffen Karel in shock aan, zittend tegen een boom een

paar honderd meter van de rampplaats. Hij was er met de schrik van afgekomen.

Alex en Jos Haagen op de Pannenhoef

Het besef van gevaar leek bij de mensen na vier jaar oorlog wel een beetje weggeëbd. Hoe kon het anders dat vier maanden na het ongeluk van Karel Schellekens het noodlot in dezelfde dreef opnieuw toesloeg? Jawel, op een boogschut van 'de mijn van Karel Schellekens' ontplofte opnieuw een antitankmijn onder een gespan. In het voorjaar van 1945 zou Alex Haagen (†) voor Jan Van Gool een lading mutsaards gaan ophalen in de Pannenhoefse bossen. Alex ging bij Gust Geens een platte wagen lenen en trok samen met zijn jongste broer Jos (toen 13 jaar oud) richting Pannenhoef. Indachtig wat Karel Schellekens was overkomen namen zij een veilige omweg naar de kavel mutsaards. Eenmaal geladen verzekerde de boswachter dat de minst onveilige weg om terug te rijden de middendreef was. Daar stonden de broers dan. Het drong goed tot hen door wat 'de minst onveilige weg' betekende. Het betekende tevens dat het leven in hun geval maar enkele mutsaards waard was. Zij gingen ervan uit dat, mocht er tijdens de terugkeer naar huis een mijn afgaan, voor henzelf de veiligste plek boven op de vracht was. Zo gedacht zo gedaan. Zij klommen op de vracht mutsaards en vertrokken huiswaarts. Het oude paard geraakte maar met moeite langs de plassen en gaten in de weg. Op een gegeven moment overwoog Alex zelfs om van de kar te springen en het paard wat krachtadiger aan te sporen. Doch de schrik voor een mijn leefde in zijn onderbewust-

Karel Schellekens op de plaats van de ontploffing, 60 jaar later

Jos Haagen (Plechtige Communie)

zijn sterker en hij besloot om toch maar te blijven zitten. En toen gebeurde het. Op een honderdtal meter van de plaats waar Karel Schellekens zes maanden eerder zijn drama had beleefd, trapte ook hun paard op een mijn. Die ontplofte en het paard was op slag dood, maar Alex en Jos, veilig op de lading gezeten, bleven ongedeerd. Het was een hevige ontploffing want delen van het paard en van de voortrein van de wagen lagen tot 20 m ver verspreid in het bos. Jos is er nog steeds van onder de indruk als hij dit vertelt. "Een paar bange uren hebben wij daar op die wagen doorgemaakt." zei Jos. Het was de boswachter die daar dagelijks een paar keer voorbijkwam die de broers ervan overtuigde om naar beneden te komen. Een paar weken later, nadat de omgeving op de aanwezigheid van mijnen was onderzocht, kon Gustje Geens een paar burens ertoe overhalen om de wagen mee te gaan halen. En, jawel, ook Karel Schellekens was toen van de partij. "Met een paar lange 'hooizelen' hebben we de wagen weggetrokken. Ik heb aan het achterste einde van het zeel gestaan, want het vertrouwen deed ik het absoluut niet." wist Karel mij nog te vertellen.

Louis Hendrickx en het mastendunsel

Het was 25 augustus 1945. Jos Hendrickx en zijn jongere broer Louis waren met paard en kar op weg om een vracht mastendunsel op te halen uit de Poppelse gemeentebossen. Ze reden op een honderdtal meter achter het café Bungalow bij de grensovergang tussen Poppel en Goirle. Zij namen de eerste bosweg rechts en reden daar voor-

Alex Haagen

bij het wrak van een lichte Engelse tank (carrier). Die was daar op een mijn gereden. Het was met name bekend, dat terugtrekkende Duitsers in dat gebied het jaar voordien mijnen hadden gelegd. Maar ja, er waren daar al mijnen geruimd en er was toch al heel wat verkeer geweest. Bovendien was men vier maanden na de wapenstilstand zich van geen gevaar meer bewust. Met de kar vol zwiepende stammen kwamen zij langs dezelfde bosweg terug en reden weer voorbij het wrak van de Engelse carrier. De kar was te licht in de rug geladen. Voerman Jos liep daarom vooraan met de hand op een berrie leunend naast zijn paard. De weg zat vol gaten wat hem verplichtte de lading nauwlettend in de gaten te houden. Op een steenworp van de plaats waar een jaar eerder de tank op een mijn was gereden, ontplofte onder een wiel van de kar een antitankmijn. Louis liep op dat ogenblik gelukkig een beetje achterop, maar toch nog naast de kar. Het wiel net voor hem werd versplinterd en de stukken vlogen tot 75 m in het rond het bos in. Als bij wonder bleef Jos ongedeerd en kwam ook het paard ongevend uit het ongeluk. Louis werd getroffen door de scherven en liep een zware verwonding op aan een oog en het oor. Vooral de luchtdruk van de ontploffing richtte ernstige schade aan in zijn binnenoor. "Mijn klompen stonden vol bloed toen ik voor een eerste hulpverstrekking in het café Bungalow werd binnengebracht" vertelt Louis. Stukjes scherven en grof zand werden door de kracht van de explosie door de huid heen geslagen. Ze waren zelfs tot diep in de gehoorgang doorgedrongen. Dezelfde avond nog werd Louis bediend. De volgende ochtend werd zijn oor geopereerd. Dat werd dan meteen de eerste van een hele reeks operaties die hij daarna nog zou moeten ondergaan. Zes maanden verbleef hij in het ziekenhuis voor behandeling. Toen hij echter met Nieuwjaar 1946 naar huis

mocht, was zijn lijdensweg nog lang niet ten einde. Het oorletsel genas immers slechts moeizaam en de regelmatig uitbrekende abcessen hadden meermaals pijnlijke operatieve ingrepen tot gevolg. Wij herinneren ons van onze schooltijd hoe Louis zijn gelaat zwarte onderhuidse stippen vertoonde. Ze waren het gevolg van het ingeslagen kruit en de zandkorrels. Toch verdwenen later de stippen langzaam door uitgroeiing. Helaas kwam pas vijf jaar later het ergste letsel aan het licht. Louis had namelijk al jaren last van zijn maag en slokdarm, wat veel onderzoeken en medicatie vergde. Uiteindelijk stelde men vast dat de luchtdruk van de

ontploffing niet alleen zijn oor maar ook zijn maagweefsel en slokdarm onherstelbare schade had toegebracht. Al jaren kan Louis daardoor geen vast voedsel meer gebruiken en moet hij dagelijks door verpleging geholpen worden, omdat zijn slokdarm niet meer functioneert. Louis is dus in wezen een zware oorlogsinvalide, maar door fouten in zijn medische dossiers wordt hem tot vandaag een veel te lage invaliditeit toegekend. Moreel en financieel betekent dat voor hem een onrechtvaardig behandeld ongemak. De oorzaak van die onrechtmatigheid is niet een Duitse mijn, maar wel bureaucratie...

Louis Hendrickx op de plaats van de ontploffing

Louis Hendrickx voor café "De Bungalow"

De dagboekjes van Mieke Pijnenborg

door Laurent Woestenburger

De wet van de tafel

Het was destijds de gewoonte dat gasten op een bruilofsfeest voor de dag kwamen met een sketch, een zelfgeschreven gedicht, een brief of een grap. Zogenaamde feestreglementen waren daarbij zeer in trek. Mieke Pijn heeft er het volgende reglement voor geschreven.

Tot handhaving der orde en tot bevordering van de algemene vrolijkheid worden alle gasten verzocht volgende artikelen stipt na te volgen.

1. Wie meer weegt dan 300 pond, zorg dat hij in twee keren binnenkomt.
2. Wie meer dan twee meters lang is, zal moeten binnenkomen op handen en voeten;
3. Iedereen zal zonder klagen of vitten, op de aangeduide plaats en op zijn eigen gat gaan zitten.
4. De gasten zijn verplicht veel te eten, en vooral het drinken niet te vergeten.
5. Het is verboden iets uit andermans teloor te pikken, of andermans vinger af te likken.
6. Al wat er komt moogt ge naar belijfte pakken, maar stopt het in uw maag en niet in uw zakken.
7. Wie zich een breuk eet of een bult lacht, wordt gratis naar het abatwaar gebracht.
8. Vandaag passen hier alleen lachende snuiten, zwartkijkers en azijnpijssers gooien we buiten.
9. Wie toch een zuur gezicht heeft meegebracht, wordt gekitteld tot hij lacht.
10. Ieder is verplicht volgens kunnen of behagen, iets tot het algemeen verzet bij te dragen.
11. Wanneer we een liedje zingen zullen, zal iedereen mee zingen of mee brullen.
12. Dringende plicht voor jongen en ouden, altijd de handen boven de tafel te houden.
13. Wie tegen het plafond spreekt dat blijft plakken, zal verplicht zijn het ding eraf te lakken.
14. Wie de bruid een kus wil geven of een pak slaan, moet eerst de toelating aan haar man gaan vragen.
15. Als er een koppel aan het vrijen wil gaan, zul-

len ze boven op de tafel gaan staan.

16. Wie het eerst klapt van naar huis te keeren, zal met een fles jenever moeten tracteren.

Anekdoten

Mieke Pijn noteerde ook allerlei anekdoten in haar schriftjes. Om een idee te geven van wat zij zoal noteerde, laten wij er hier graag enkele volgen. Wij geven ze weer in haar eigen stijl en grotendeels haar eigen spelling. De hieronder vermelde berichtjes zijn natuurlijk gebaseerd op nonsens. Ze ontstonden uit het voorval dat zij in haar eerste tekstje vertelt.

Herrie in de drukkerij van de laatste gazet

De twee leerjongens die gelast zijn met de gezette vormen naar de gieterij te brengen, waren aan't stoeien geweest. Door een ongelukkige beweging was één der vormen uit elkaar gevallen tot ontsteltenis van de leerjongens die zo goed en zo kwaad als 't ging de lijnen terug bij mekaar staken. Toen bleek dat juist de gemengde berichten nu eens echt gemengd waren. Toen de baas de katastrofe ontdekte, was het echter te laat daar de dagbladen gedrukt waren.

Men las toen het volgende:

Smartelijk ongeval

Gisterenavond heeft door een onbekende oorzaak de kleine Janssens een stuk van vijftig sentiemen ingeslikt. Een inderhaast bijgeroepen geneesheer kon met de grootste moeite vijftendertig sentiemen terugvinden. Door liefdadige bureu werd een omhaling gedaan zodat de schade reeds vergoed is;

Geheimzinnige verdwijning

Toen de stationschef van Herdersem gisterenavond een laatste ronde maakte, stelde hij vast dat twee lokomotieven verdwenen waren. Men vermoedt dat zij door de duisternis misleid in de Herentalse vaart gesukkeld zijn.

Hoogoplopende twist

Te Brussel aan de "Porte de Halle" aan de

'Cifurstation' van tram Quatorze kwam het verleden nacht tot een hoogoplopende twist tussen een autobus en een koetsierpaard dat van de tweede verdieping sprong waar het met gebroken armen en benen werd opgenomen. De gouverneur van de Nationale Bank heeft het onderzoek in handen.

Legernieuws

De piotten van het zesde linie zullen zich morgenvroeg inschepen op de piste van het sportpaleis om een maansverduistering te gaan bijwonen die volgend jaar moet plaatsgrijpen als de economische toestand wat verbeterd is.

Geweldige botsing

Gisterennamiddag kwam het op het stationsplein tot een geweldige botsing tussen een tankschip en een stootwagen. Beiden liepen vreselijke verwondingen op. Het gerecht heeft de ingewanden meegenomen voor onderzoek.

Zware diefstal

Een werkloze uit de zaandeeg wordt er van verdacht een aanhangwagen van lijn zes te hebben gestolen. Volgens verklaringen zou men hem er het laatst mee gezien hebben gekleed in een blauwe gaberdine. Het signalement van de wisselagent werd op vrije voeten gesteld.

Aangehouden

De inwoner van de Lepelstraat welke zich op de zolder verhangen had, werd aangehouden onder verdenking van diefstal van een stadskraan. Hij zal op de boksgala van dinsdag a.s. aan het publiek voorgesteld worden.

De doop van een kind

Onderstaande tekst is de simpele beschrijving van een doopsel in de tijd toen Mieke Pijn als bakel (vroedvrouw) de doop mee moest verzorgen. Toen werd het doopsel zo vlug mogelijk na de geboorte toegediend.

Het gevolg was dat de moeder zo kort na de bevalling niet mee naar de kerk kon gaan. In de tekst heeft Mieke een hele reeks lettergrepen onderstreept waarmee ze duidelijk weer een soort verzenstructuur in haar tekst wil leggen. Wij nemen de tekst zelf zo getrouw mogelijk op. Toch

moeten wij zeggen dat zijzelf alles zonder punten en komma's heeft genoteerd. Om de tekst wat leesbaarder te maken hebben wij zelf de zinnen van elkaar afgescheiden.

7 personen: ne vader, de moeder, peter, meter, de bakel, het kind en mijnheer pastoor.

De bakel wenste het kind en de vader lachte de moeder vriendelijk toe. En de vader was gelukkig dat het kind een jongen was. Nu moest het kind een naam hebben. De vader wilde het kind 'Jan' noemen. De moeder wilde het kind 'Kobe' heten en de bakel stelde Corneel voor. Maar de moeder bleef erbij dat het kind Kobe zou heten en het kind kreeg de naam van Kobe.

Nu moest het kind gedoopt worden. De peter en de meter en de bakel met het kind en de vader stapten in het rijtuig. Maar het kind begon te weenen. De bakel wilde het kind sussen, maar het kind wilde niet zwijgen. Dan pakte de meter het kind aan van de bakel en de peter en de vader wilden op hun beurt het kind doen zwijgen. Maar het kind wilde niet gestild worden. Door het vele schudden viel het kind in slaap. Aan de kerk gekomen stapten uit het rijtuig de bakel met het kind, de vader, de peter en de meter waar de pastoor hen stond af te wachten. De pastoor leidde de vader, de peter en de meter en de bakel met het kind tot aan het doopvont. Daar doopte de pastoor het kind in den naam des vaders en het kind kreeg de naam van Kobe. Door het koude water begon het kind te weenen. En de peter, de meter, de vader en de bakel wilden het kind doen zwijgen, maar de pastoor zegde dat het kind daar groot van werd. Nu leidde de pastoor de bakel met het kind, de peter, de meter en de vader tot aan de deur en wenste de vader zo rap mogelijk terug te zien.

Hij gaf aan de vader, de peter, de meter en de bakel een hand en neep het kind in de wangen. Thuis gekomen gingen allen naar boven en legde de bakel het kind in de armen van de moeder die het kind droog moest leggen daar het wat in zijn doeken had gedaan. En de vader, de peter, de meter en de bakel gingen naar beneden terwijl het kind in moeders armen sliep. Zo eindigde de doop van het kind.

door Marieke Van Steenbergen

Marieke Van Steenbergen is geboren te Poppel. Zij woonde met haar ouders in de Dorpsstraat. In 1940, -zij was toen vijf jaar oud-, verhuisde het gezin naar Reusel. Haar vader was een sigarenmaker en Reusel was een belangrijk centrum voor de fabricage van sigaren. De omstandigheden van die verhuis vertelt zij hieronder zelf. Om haar verder te situeren kunnen wij hieraan nog toevoegen, dat zij een neef (kozijn) is van Rik Van Steenbergen. Zij komt nog steeds graag naar Poppel en is er dan ook vaak te zien. Toch was zij bij haar verhuis nog te jong om veel herinneringen aan haar geboortedorp over te houden. Wat zij echter wel onthouden heeft, is het vreselijke bombardement van 1940. Daarover vertelt zij zelf haar verhaal, waarvan zij de details natuurlijk door haar moeder zo vaak heeft horen vertellen.

"Ik ben Maria Van Steenbergen, geboren in Poppel in 1935 in de Dorpsstraat. Het huisnummer weet ik niet meer precies, maar het huisje van mijn oma stond tussen smid Van Beurden en janhagelbakker Staf De Jongh. Mijn vader was Jules Van Steenbergen, geboren in Arendonk, en mijn moeder was Maria Van Laerhoven (Mieke Sas), een rasechte Poppelse. Wij woonden bij mijn oma (Mie Sas) in. Het was vrijdag 10 mei 1940. De oorlog begon. Niemand wist wat dat inhield en ook niet dat hij zo lang zou duren. Voor ons huis in de Straat stond een Franse telefoonwagen opgesteld. Er werd gezegd dat we allemaal maar moesten vluchten, want de Duitsers zouden het op die telefoonwagen gemunt hebben. Wij, onze Vo, ons moeke en ik, gingen op de fiets naar Ravels. Daar woonde een oom van ons moeke vlak bij de brug. Mijn oma die al wat ouder was en niet kon fietsen, bleef thuis samen met Mina van de smid. In Ravels aangekomen, -daar waren ze zich nog van niets bewust-, kwam vlak achter ons de veldwachter binnen om te zeggen dat ze het huis moesten verlaten, want dat de brug opgeblazen zou worden. Onze vo en ons moeke hebben direct de fiets omgedraaid en we zijn weer terug naar huis gereden.

Vader en moeder Juul Van Steenbergen en Maria Van Laarhoven (Mie Sas) met hun dochtertje Maria, de schrijfster van dit verhaal

Maar ondertussen waren de bomen tussen Weelde en Poppel afgezaagd en over de weg gelegd. Toen zijn we door de Hegge naar Poppel gereden, samen met de facteur. Onderweg werden wij geregeld beschoten door vliegtuigen. Wij vluchtten dan naar de kant van de weg en als ze voorbij waren fietsten wij weer verder. Zo kwamen wij in de namiddag weer in Poppel aan. Ons oma was heel blij dat we er weer waren. Ze zei: "Ik steek de stoof aan en zet de moor op om koffie te zetten. Ga jij maar gauw bij Louis De Jongh brood halen, Maria." Onze vo was intussen al met de mannen van de smid een schuilkelder aan het maken achter in de hof. Ons moeke en ik gingen naar de bakker om brood te halen. De hele winkel was leeg en Julia was de schuif leeg aan het maken en ze zei: "Wij gaan vluchten want het is hier te gevaarlijk, Marie". Ons moeke zei: "Wij zijn al naar Ravels geweest en zijn alweer teruggekomen." Maar, op dat moment kwamen er een partij zware bommenwerpers in de lucht. Ons moeke pakte mij met de hand en liep hard dicht tegen de muur terug naar huis. Tussen De Jongh en ons woonde Leon Lens met zijn vrouw Marieke en Wieza en Mariette, hun twee kinderen. Wij kwamen door de voordeur binnen en daar viel een bom bij ons in

de hof. Ons moeke vloog met mij achter de keukendeur. Die brak af en leunde zo tegen een hoge kast. De hele keuken stond onder de rook en de moor stond over te koken want de schouw was ingevallen. En ons moeke riep maar: "Moe, leefde gij nog, zeg dan toch iets." Maar wij hoorden haar niet. Er zijn toen negen bommen gevallen en iedere keer als er een bom viel, vlogen wij met de deur en al omhoog van de luchtdruk. Toen wij onder die deur zaten hebben wij wel de kinderen van Leon en Marieke horen schreeuwen. Wij wisten toen ook niet wat er allemaal gebeurde, tot even later onze vo binnenkwam en riep: "Marie, leefde gij nog?". Ons moeke kon op dat moment niets gezegd krijgen, maar op mijn geschreeuw heeft hij ons onder het puin en de deur uitgehaald. Ons moeke zei: "Ons moe is dood", waarop onze vo antwoordde: "Nee, maar ze is in de hof aan komen kruipen en is zwaar gewond. Wij zijn toen met de hele buurt de velden in gevlucht. Voor mijn oma hebben ze een Franse dokter gezocht. Die heeft toen de grote wonde in haar hoofd gehecht en verzorgd. Toen wij daar in het veld zaten, waren wij allemaal zo bang dat we bijna geen adem durfden te halen. Ons moeke zei: "Waar zouden toch Leon en Marieke naartoe zijn, want wij zijn hier met z'n allen en zij zijn er niet en we hebben hun kinderen nog horen schreeuwen." Marie van de smid beweerde dat zij op het Hondseind waren en

dus werd er niet meer over gepraat tot een paar dagen later de familie uit Arendonk kwam zoeken. Ze hadden ze al heel vlug gevonden. Ze waren tijdens het bombardement naar buiten gevlucht, door de luchtdruk misschien gevallen en meteen hadden ze een laag zand over zich heen gekregen. Ze hadden allebei een kindje onder hun lichaam en waren alle vier dood. Ons huis was helemaal kapot. Wij hebben toen bij iemand in de kamer gewoond tot vader Suske Van Steenberg en nonkel Zander ons kwamen zoeken. Toen ze ons gevonden hadden, zei vader Suske: "Waar is onze Jules?" Ons moeke wist niet waar hij was, want ze waren met een hele groep, o.a. de mannen van de smid, op de vlucht. Ze moesten zich namelijk voor soldaat gaan melden op een bureau in Turnhout, maar dat bureau was overvol. Toen zijn ze maar doorgefietst naar Waregem. Daar hebben ze toen 17 dagen gezeten en op de boerderij voor de kost gewerkt. Ondertussen had vader Grens ons op de platte wagen mee naar de grens in Reusel genomen, waar wij zijn blijven wonen. Mijn oma is terug naar Poppel gegaan toen het huis weer opgemaakt was. Toen onze Vo terug kwam in Poppel en ons niet meer vond, ging hij naar nonkel Zander in Arendonk en die bracht hem toen naar ons aan de grens. Zo was mijn belevenis van de oorlog in Poppel. Ik heb nog steeds mijn hart een beetje in Poppel liggen. Ik kwam nog graag bij mijn oma.

Rechts op de foto: eerst het huis van smid Van Beurden, ernaast het kleine huisje waar het gezin Van Steenberg woonde en daarnaast het hoge huis van bakker De Jongh

Kaart uit 1748 met de grensscheidingen tussen Turnhout, Ravels en Arendonk

door Laurent Woestenburg

De oorspronkelijke tekst

Caerte figùratief vande paelen ende paelsteden separerende Turnhoùdt met arendonck ter cenre ende raevens ter andere sijden waer van de paelen F.E.D. en C. zijn gedesigneert door de heeren regenten van Turnhoùt als scheijpaelen, de paelstede Q. de plaetsen P. en S. zijn in fùndo aangewesen door merten Waegemans, anthonij segers ende Cleijmans ouderlingen woonende onder Turnhoùt als paelstede separerende turnhoùt en raevens welke drij persoonen oock hebben aangewesen het waeter geteeckent met de letter R. en T. voor matheu borgens wouwer. Ende de plaetsen F.I.L.M. U en C zijn gedesigneert door den Eerw: heer van Weert proviseur van Tongerlo als gront heer (van raevens) ende door den Schoteth ende Schepenen van Raevens door mij onderges: gesworen lantmeter bij den Souv: raede van Brabant geadmitteert, binnen wecheldersande residerende ende op de voors. Designation alsoo gecarteert in fùndo Resp: op den 29. en 30. oktober 1745 ende 8. november 1748 voor die van turnhoùt, ende op den 24. 25. en 26. november 1745. voor die van raevens verclaerende voorders dat het different tusschen de twee designation bedraegen 1858 ½, bunderen en een roede antwerpsche maet, t'oironden ... turnhoùt 28 november 1748. was ondert. Gm.: Anthonis.

- A. de kercke van Raevens
- B. het huijs van kinderen van secretaris Baelemans
- C. eenen grauwen steenen pael genaempt mierdermeir
- D. den honsbergh
- E. het keiseven
- F. den heetendael
- G. den gelschen hoeck
- H. De Baele brugh
- I. De grondeloose meir
- K. De raevensche brugh
- L. Wiericx dijk
- M. keiseven

N. de honsbergen

O. eenen blouwen steen pael langhs drij kanten geteeckent met de letter T. ende naest den westen, met de letter M.

Q. plaetse daer eertijds eenen pael heeft gesteken

P. plaetse daer eertijds de schuere van hoeve van abdije van Tongerlo heeft gestaen

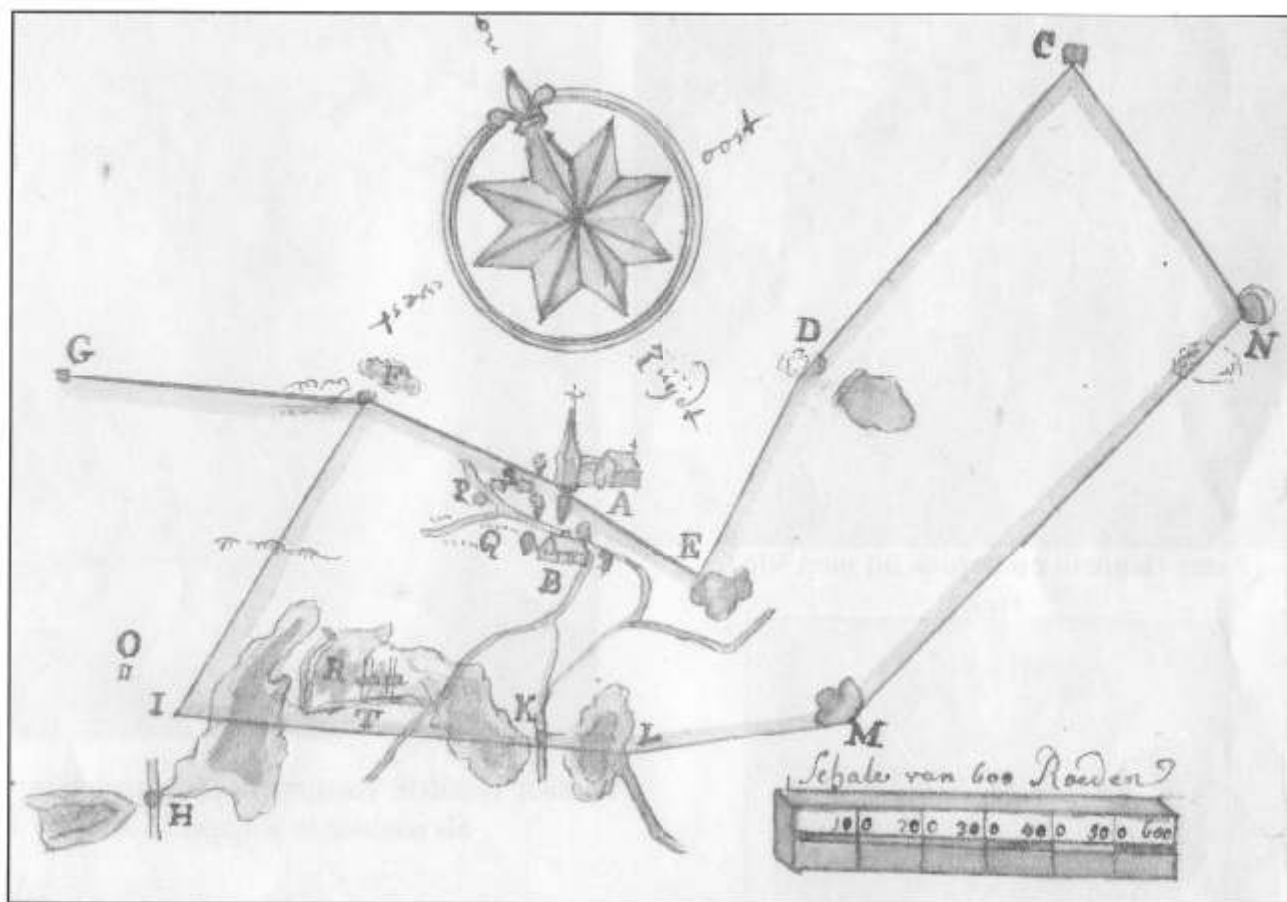
S. de pacht hoven van Tongerlo

R. matheu borgens Wouwer

T. Water loop loopende in en rontom den voors. Wouwer

Vertaling van de tekst

Getekende kaart met de (grens)palen en plaatsen voor palen die Turnhout enerzijds van Arendonk en anderzijds van Ravels scheiden. Daarvan zijn de palen F,E,D en C door de heren regenten van Turnhout als grenspalen aangeduid. De paalplaats Q en de plaatsen P en S zijn in wezen door Merten Waegemans, Antoon Segers en ...Cleymans, ouderlingen die in Turnhout wonen, aangeduid als plaatsen voor grenspalen op de scheiding tussen Turnhout en Ravels. Deze drie personen hebben ook het water gemerkt met de letter R en de vijver van Mattheus Borgens met de T. Bovendien zijn de plaatsen F, I, L, M, U en C aangewezen door Eerw. Heer Van Weert, provisor van (de abdij van) Tongerlo als grondheer (van Ravels), en door de schout en de schepenen van Ravels, met toelating van mij als ingezworen landmeter bij de Soevereine Raad van Brabant die te Wechelderzande gevestigd is. De vermelde plaatsaanduidingen zijn ook geheel in kaart gebracht respectievelijk op 29 en 30 oktober 1745 en op 8 november 1748 voor die van Turnhout en op 24, 25 en 26 november 1745 voor die van Ravels. Deze verklaren verder dat het verschil tussen de twee aanduidingen 1858,50 bunders en een roede volgens de Antwerpse maat bedraagt. Deze oorkonde is gedaan te Turnhout op 28 november 1748 en was ondertekend door Gm. Anthonis.

Kaart uit 1748 met de grensscheidingen tussen Turnhout, Ravels en Arendonk

Kwartierstaat van Broeder Jules Haagen en Pater Hendrik Haagen

door Marc Vermeeren

Hendrik Haagen

Hendrik Haagen werd te Poppel geboren op 24 oktober 1896. Na zijn lagere school te Poppel werd hij in 1910 student in het Damiaancollege te Aarschot maar tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtte hij met de paters naar Kaatsheuvel in Nederland. Na zijn humaniorastudies aan het Damiaancollege te Aarschot (1916) trad Hendrik in het noviciaat bij de Paters der Heilige Harten te Tremelo, werd daar geprofest op 27 september 1920 en deed daar zijn kloostergeloften op 27/9/1923. Zijn klooster-naam was Pater Hermenegild. Hij werd priester gewijd te Kortrijk op 26 juli 1925. Na 20 jaar jeugdzorg in het Damiaancollege te Kortrijk en later als kapelaan op de Pottelberg werd hij in 1946 de eerste kapelaan en op 26 september 1962 de eerste pastoor van de nieuwe Heilig Hartparochie te

Kolegem (Mariakerke bij Gent). De plechtige aanstelling vond plaats op zondag 21 oktober 1962. Dat was een onvergetelijke dag voor de inwoners van Kolegem en daarover lezen we het volgende in "Het Volk" van maandag 22 oktober 1962: "*Bij Koninklijk Besluit van 31 augustus 1962 werd de wijk der kapelanij van Kolegem te Mariakerke opgericht tot parochie onder de benaming: "Aanroeping van het Heilig Hart". Kolegem, ene wijk van Mariakerke, maar afgezonderd door de Brugse Vaart, was voor enkele jaren een vergeten en ongekend terrein met ene paar straten en enkele huizen, zonder kerk, ver van alles afgelegen. Rond de jaren 1930 begon er stilaan roering te komen onder de bevolking. Enkele families staken de koppen bijeen, terwijl enkele heren zich bereid verklaarden om E.H. Pastoor aan te spreken, om een kerk op Kolegem te bekomen. Z.E.H. Pastoor D'Hont, zaliger, toen pastoor te*

Pater Hendrik op bezoek bij oom Vic te Hulsel

Pastoor Hendrik Haagen na zijn aanstelling als pastoor te Kolegem

Broeder Jules wordt hartelijk onthaald bij zijn aankomst te Poppel

De parochiekerk van Kolegem

Broeder Jules Haagen in Washington

Mariakerke, stond wel een beetje verbaasd bij dat eerste nieuws. Na herhaalde malen te hebben gepraat, kwam het besluit: "Wij gaan samen eens naar het Bisdom om de zaak aan Monseigneur voor te leggen". Na enkele onderhandelingen met het Bisdom en met de steun van Z.E.H.D'Hont, klonk weldra het nieuws over de wijk, "Kolegem krijgt zijn kerk". Op 3 april 1936 kwam Monseigneur Coppieters de nieuwe kerk inwijden. De kapel werd toen bestuurd en onder hoede genomen door de paters Augustijnen, gedurende 10 jaar. In 1946 vroeg Monseigneur de Paters der H.H.Harten dit werk over te nemen en ook hulp te bieden in de parochie van het centrum. Aldus werden drie paters aangewezen voor de parochie Kolegem, welke afkomstig waren van het Damiaancollege Pottelberg te Kortrijk. Op 21 oktober 1962 volgde dan de begroeting van de nieuwe pastoor. Begunstigd door een mooie herfst-dag gingen de feestelijkheden van start. Het was precies 15 uur toen de nieuwe parochieherder pater Haagen, aankwam aan de grensscheiding Wondelgem-Mariakerke in aanwezigheid van Z.E.H.Pastoor De Corte van Wondelgem, E.H.Pastoor Bosteels van Mariakerke en Z.E.H.Collage, deken van Evergem. Hier werd Pastoor Haagen, door een talrijke menigte opgewacht, onder wie burgemeester De Broe, schepenen Langaskens, gemeenteraadsleden Boone, Speeckaert, De Spiegeleire, Van Belleghem, Vanhouter en secretaris Florimond Bral. Burgemeester De Broe verwelkomde de nieuwe herder Z.E.H.Haagen en wenste hem een vruchtbaar apostolaat toe. De nieuwe herder nam dan in een open rijtuig plaats omringd door deken Collage, pastoor Bosteels en De Corte. De stoet zette zich in beweging langsheen de Wondelgemstraat. Voorafgegaan door ruiters, de plaatselijke politie en de muziekmaatschappij "St. Gregorius" uit Ledekerke. Hierop verscheidene praalwagens door afdelingen uitgebeeld. Onder meer was er een wagen die bijzondere aandacht trok, namelijk deze met de spreuk: "Wij bouwen verder" met op de achtergrond de afbeelding der kerk van Kolegem, terwijl van ieder jeugdafdeling op de wagen, een vertegenwoordiger had plaats genomen. Aan de kerk werd Z.E.H.Haagen opgewacht door Z.E.H.Van Bossuyt, directeur der Zusters Apostolinnen. Voor de ingang van de kerk, namen

de geestelijken en burgerlijke overheden plaats, waarna de stoet in oogschouw werd genomen. Nadat door de Chiro- en jeugdafdeling enkele liederen waren uitgevoerd, sprak de voorzitter van de kerkfabriek de Heer Verstraete, het welkomstwoord uit en bracht een warme hulde aan Z.E.H.Pastoor Haagen. De pastoor dankte voor de talrijke blijken van sympathie en hierna werd door een klein meisje de sleutel aan de nieuwe herder aangeboden. In de kerk volgde dan de aanstelling door Z.E.H.Deken Collage. Na een lof maakte de nieuwe herder een rondrit doorheen zijn nieuwe parochie, waarbij hij onderweg nog huldeblijken in ontvangst mocht nemen".

Hendrik was zeer graag gezien in Kolegem en daarom werd er zelfs een Pastoor Haagenstraat naar hem genoemd. Hij overleed te Gent op 14/11/1964. De tekst op zijn bidprentje stelt het zo: "In navolging van de Meester was zijn leven een eenvoudig commentaar op het evangelie uit de misliturgie van zijn sterfdag: de goede herder die de zijnen kende, die de zijnen lief had, die zich voor de zijnen heeft gegeven en toegewijd tot hij er bij viel. Zijn parochianen kenden hem: hij mocht van hen alles weten, hij kon alles begrijpen en alles en allen opvangen in zijn grenzeloze goedheid. Met zijn fijnbesnaarde hart voelde hij zijn mensen en hun noden aan. Zijn goedheid leidde zijn handelwijzen en dikteerde zijn woorden. Hij was werkelijk de "Man Gods", de vrome priester bij wie wij en allen die hem ontmoetten Gods goedheid ervaarden, die ons eenvoudig over God dierf spreken, die het ons gemakkelijk maakte te geloven dat God van ons houdt. Op heel zijn parochie was er geen enkel gezin waarvan hij de vreugde en vooral het leed niet kende en deelde. De zieken en de oude mensen waren zijn grootste vrienden. Allen, zelfs de kleinste kinderen, kende hij met hun voornaam. Voor iedereen had hij tijd om te helpen en hun nood te lenigen. Waar zijn menselijk kunnen en zijn goedheid geen oplossing vond ging hij voor de zijnen hulp zoeken bij O.L.V. van Oostakker, want hij had een kinderlijk vertrouwen in de Moeder Gods. In de trouwe beleving van zijn religieuze professie vond hij de kracht voor een totale toewijding in dienst van zijn pastorele zending, en bleef sterk gehecht aan zijn kongregatie en zijn konfraters. Dierbare familieleden, ik dank u voor uw genegenheid, voor uw steun en uw ge-

beden. Ik vond bij u steeds een gezellige thuis waar ik graag verbleef. Bij de Vader blijf ik voor u bidden. Mijn beminde parochianen van Kolegem, graag had ik nog enkele jaren voor u gewerkt. God heeft het anders geschikt, en wat God doet is steeds het beste. U weet dat ik u niet kan vergeten, van uit de hemel blijf ik met u verbonden en voor u ten beste spreken. Vergeet ook mij niet in Uw gebeden en maakt van onze parochie één grote familie door uw samenwerking en onderlinge liefde. Eerwaarde confraters in klooster en bisdom, ik dank u voor uw sympathie en uw vriendschap. Wil mij gedenken bij het memento van uw heilige mis". Zijn confrater Pater Vladimir zegt het zo in een brief van 30 juli 2004: "Hier enkele gedachten over Eerw. Pater Haagen met wie ik vele jaren heb samengewoond, het was mijn overste maar ook mijn confrater in dezelfde parochie. Hij was een man van zijn tijd en priester van zijn tijd met een oprecht geloof en zeker een biddende priester op de eerste plaats, met de normen en de vormen van zijn tijd. In de parochie waar ik jaren met hem heb geleefd en gewerkt was hij een echte Vader voor zijn confraters en zeker voor zijn Parochianen, het is echter maar een zelfstandige parochie geworden in het jaar 1962. Voor die tijd was hij echter verantwoordelijk voor dit deel van de grote Parochie Mariakerke maar dat gescheiden was door de Brugse vaart of kanaal. Hij heeft hier geleefd van 1946 tot 1964 waar hij de laatste twee jaren dan Pastoor is geweest van deze nieuwe Parochie. Altijd is hij de echte pastor en herder geweest van deze gemeenschap. Op de straat groette hij iedereen maar zijn aandacht ging vooral naar het bezoek van alle gezinnen. Daar leerde hij de mensen kennen met al hun situaties, goede of minder goede, hun zorgen, ziekte of gezondheid en al wat het leven elke dag brengt. Bijna elke dag was hij op stap tot de middag en na de middag tot in de late namiddag, bijna elke dag bij zijn mensen. Voor elke echte zieke trok hij per fiets naar Onze Lieve Vrouw te Oostakker om hen zo te steunen en te troosten. Zijn aandacht ging vooral ook naar de kinderen: de kleintjes hebben allen op zijn schoot gezeten en hij heeft met hen gezongen. Wat ons zeer sterk opviel bij de laatste schooldag als de kleintjes bij hem als voorzitter de prijs kwamen afhalen was het feit dat hij elk kind met naam en voornaam kon benoemen, dit zegt genoeg. Later

als het in 1962 parochie is geworden werd hij de echte Pastoor en herder voor al zijn mensen. Om U een gedacht te geven: wanneer hij enkele weken in de kliniek moest verblijven moesten ze elke avond de bloemen en geschenken wegbrengen, ik geloof dat bijna gans de parochie hem één bezoek heeft gebracht. Als hij een paar jaar later in dezelfde kliniek is gestorven werd het een echte begankenis van heel die gemeenschap. Bij zijn begrafenis was de kerk veel, veel te klein en werden er toen en later bij navraag meer dan 2000 gedachtenisprentjes uitgedeeld. In elk gezin waar men later kwam zag men dit prentje met zijn foto ergens in de huiskring staan. Zo hebt u toch een klein gedacht wat Pater Haagen voor zijn gemeenschap is geweest. Of zulke zaken in deze moderne tijd nog mogelijk zouden zijn is een andere vraag. Onze Gemeenschap is totaal veranderd. De mensen van toen zijn voor een groot stuk verdwenen, de bevolking is drie maal zo groot geworden. Onze gezinnen zijn sterk veranderd door andere levensomstandigheden. Overdag is er niemand nog thuis en na de dagarbeid is men zeer druk bezet voor de gezinsbelangen. Zo is het een andere leefwereld geworden, zeker voor het gezin. De ouderen in onze gemeenschap herinneren zich nog wel zeer goed die goede Pater Haagen zoals men zegt. Geachte Heer Vermeeren, zo hebt U toch een klein gedacht wat en hoe onze Pater Haagen voor zijn parochie is geweest. Ik hoop dat ik zo toch iets heb bijgebracht over mijn vroegere geliefde confrater. Met genegen groeten. Pater Vladimir."

Jules Haagen

Jules Haagen werd te Poppel geboren op 26 oktober 1894. Hij studeerde te Aarschot en te Tremelo en ontving daar op 15 december 1912 zijn tijdelijke geloften. Jules vluchtte tijdens de Eerste Wereldoorlog naar Den Haag en Tilburg en in deze laatste plaats deed hij zijn eeuwige kloostergeloften op 15 december 1915. Vanuit Tilburg vertrok hij naar Engeland en daarna naar Frankrijk waar hij dienst deed aan het front dicht bij Parijs. Omdat hij een kloosterling was werd hij naar het zuiden van Frankrijk gestuurd om daar als brancardier in het hospitaal te werken (Chateau de Cauvalat) te Le Vigan France. Hij verzorgde daar de zwaar gekwetsten tot in het jaar 1919. In 1919 vinden

Kwartierstaat van Hendrik en Jules Haagen

	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63		
	Antonius Haagen	° Hilvarenbeek, 08 aug 1734 † Hilvarenbeek, 02 dec 1788	Arnoldus Box	Jan Baptist De Jongh	Jan Baptist Van Hees	° Weelde, 30 aug 1764 † Antwerpen, 14 maa 1812	Petrus Willemse	° Baarle Nassau, 30 aug 1744 † Baarle Nassau, 31 jan 1823	Jan Baptist Henrickx	° Poppel, 16 jan 1748 † Poppel, 08 feb 1830	° Poppel, 23 dec 1713 † Poppel, 03 okt 1795	Cornelius Van Aelst	° Ravels, 30 jun 1739 † Weelde, 08 okt 1794	Adrianus Janssen																				
5	x Hilvarenbeek, 14 jun 1781	x Poppel, 31 okt 1773	Cornelia Timmermans	Catharina Van der Linden	Cornelia Michiels	° Weelde 15 mei 1761 † Antwerpen, 11 mei 1809	Anna Maria Aerts	° Merksplas, ca 1755 † Baarle Nassau, 21 aug 1811	Cornelia Jongh	° Poppel, 30 maa 1757 † Poppel, 19 jul 1784	° Poppel, 14 apr 1730 † Poppel, 03 jun 1814	Joanna Rieberghe	° Weelde, 31 aug 1749 † Weelde, 15 jan 1818	Catharina Sledden																				
4	Nicolaas Haagen	° Poppel, 13 nov 1785 † Poppel, 22 jun 1839	Aldegonda Box	Petrus De Jongh	Theresia Van Hees	° Poppel, 25 jun 1804 † Poppel, 05 jun 1864	Adrianus Willemse	° Baarle Nassau, 22 nov 1780 † Poppel, 15 nov 1817	Maria Hendrickx	° Poppel, 22 dec 1782 † Poppel, 10 jun 1844	° Poppel, 11 mei 1771 † Poppel, 03 aug 1833	Adrianus Van Aelst	° Weelde, 24 okt 1779 † Poppel, 29 sep 1835	Joanna Maria Janssen																				
3	Joannes Haagen	° Poppel, 27 nov 1824 † Poppel, 09 aug 1886	Joannes Haagen	Maria Lucia De Jongh	° Weelde, 23 jun 1834 † Poppel, 15 nov 1905	x Poppel, 25 apr 1855	Joannes Petrus Willemse	° Poppel, 20 sep 1815 † Poppel, 14 jul 1895	Joannes Petrus Willemse	° Poppel, 20 sep 1815 † Poppel, 14 jul 1895	° Poppel, 13 jun 1816 † Poppel, 26 sep 1885	Joanna Van Aelst																						
2	° Poppel, 24 feb 1860 † Poppel, 15 okt 1931		Joannes Haagen																															
1	Beroep: 1																																	

Samenstelling: Marc Vermeeren (7 september 2004)

Kwartierstaat Broeder Jules Haagen en Pater Hendrik Haagen met hun ouders, grootouders, overgrootouders en betovergrootouders

we Jules terug als kok in het klooster te Tremelo, maar in 1920 vertrok hij naar Hawaï met de Weeldse Pater Hubertus Verschuere die daar pastoor werd in de kathedraal van Honolulu op het eiland Molokai. Jules werkte 16 jaar lang ononderbroken en onbaatzuchtig voor de melaatsen op het eiland Molokai. Dan kwam hij in 1936 voor de eerste maal voor een welverdiende vakantie naar België en verbleef toen een half jaar bij zijn familie te Poppel. In het najaar van 1936 vertrok hij naar

Washington omdat de Provinciaal-Overste hem zei dat hij lang genoeg bij de melaatsen had gewerkt en dat hij beter in Washington kon blijven als kok. In Washington bestond de kloostergemeenschap vooral uit late roepingen. Nog tweemaal kwam Jules op vakantie naar Poppel, dat was in 1949 en in 1956. Jules Haagen overleed te Washington op 3 mei 1966 en werd in Fairheaven te Washington begraven.

Pastoor Hendrik Haagen bekijkt de prachtige stoet die gehouden werd bij zijn aanstelling te Kolegem

Pastoor Hendrik Haagen bij een aantal van zijn jeugdige parochianen

Broeder Jules wordt feestelijk onthaald in Poppel

Broeder Jules in de Amerikaanse Rocky Mountains

Broeder Jules te Washington (tweede rij midden)

Broeder Jules in gesprek met de Poppelse pastoor Boogaerts in de Dorpsstraat te Poppel

Broeder Jules kort voor zijn dood

Pastoor Hendrik Haagen tijdens de feestelijke inhaling te Kolegem

De rode-loop epidemie te Poppel in 1819

door Marc Vermeeren

Rode-loop of dysenterie

Het meest van al waren onze voorouders beducht voor de gevreesde epidemieën zoals rode loop (dysenterie), cholera, difterie, pokken, melaatsheid en de pest. Na de pest zien we vanaf 1672 regelmatig epidemieën van bloedloop of rode loop (hemorragische dysenterie) en persloop (gewone dysenterie), die weliswaar minder catastrofaal waren dan de pest, maar die niettemin grote sterfte veroorzaakten. Deze darminfectie heeft feitelijk daarna het sterftepatroon in de 18e en het begin van de 19e eeuw getekend. Sterfte van 5% van de bevolking was bij een flinke dysenteriegolf niet ongebruikelijk.

In 1819 stierven 60 mensen (1/7 van de Poppelse bevolking) door rode loop en burgemeester Jan Baptist Biemans schreef: *“Deze gemeente heeft geene andere middelen dan haren rol van persoonlijke belasting en den staat der inwoonders is door de besmettelijke ziekte die in het jaar 1819 in deze gemeente heeft geheerst, zodanig verslegt, dat wij alles uitzoeken om het beloop dier belasting te verminderen. Door dezen droevigen voorval voorziet den Armen aan den onderhoud van 12 weezen ende een groot getal behoeftige (15/11/1824)”*.

Dysenterie of rode loop is al heel lang bekend: de term dysenterie werd al gebruikt door Hippokrates van Kos. Pas sinds het einde van de negentiende eeuw kon onderscheid worden gemaakt tussen bacillaire en amoebendysenterie door isolatie van *Entamoeba histolytica* in 1875 door Losch, en van *Shigella* in 1906 door Shiga. Rode loop wordt gekenmerkt door buikpijn en diarree met bloed en slijmverlies. Ze kan veroorzaakt worden door bepaalde bacteriën of door eencellige parasieten (amoeben). De bacteriën behoren zoals gezegd tot de groep Shigellae die voornamelijk in de darm van de mens leven. Het begin van een infectie kan plotseling gepaard gaan met koorts, koude rillingen, buikpijn, dunne ontlasting met bloed en slijm, misselijkheid met bloed en braken en een gevoel

van algemene malaise. In ernstige gevallen kan door het optredende vochtverlies uitdroging voorkomen met de dood als gevolg.

De 60 dodelijke slachtoffers in Poppel waren

1. 21/2/1819: Maria Jansen, vrouw van Martinus De Jongh
2. 22/2/1819: Elisabeth Jansen, vrouw van Henricus Joannes Wilborts
3. 26/2/1819: Henricus Ruts, weduwnaar van Jacoba De Bie en man van Aldegundis Bruurs
4. 7/3/1819: Henricus Noulants, weduwnaar Petronella Van Gils
5. 22/3/1819: Henricus Joannes Wilborts, weduwnaar van Elisabeth Jansen
6. 10/4/1819: Adriana Backx uit Weelde, weduwe van Adrianus Van Dijck en Jan Baptist Claessen
7. 11/4/1819: Adriana Wouters Van Oerle, dochter van Jan Wouters Van Oerle en Anna Vincx
8. 16/4/1819: Joannes Cornelius Daemen, kind van Egidius Daemen en Joanna Vincx
9. 19/4/1819: Joannes Franciscus Van de Wetering, kind van Jan Van de Wetering en Joanna Jansen (moeder afkomstig van Hooge Mierde)
10. 23/4/1819: Maria Wilborts, dochter van Jan Wilborts en Elisabeth Caels
11. 26/4/1819: Cornelius De Jongh, man van Catharina Andriessen
12. 6/5/1819: Joanna Maria Janssens, weduwe van Nicolaas Van Steen
13. 17/5/1819: Cornelia Timmermans, weduwe van Arnoldus Boekx
14. 18/5/1819: Maria Catharina Van Hees, dochter van Petrus Van Hees en Theresia Hendrickx
15. 22/5/1819: Maria Backx, weduwe van Jan Backx en Antonius Stoops
16. 24/5/1819: Cornelia Leyten (38 jaar), dochter van Walter Leyten en Henrica Van de Wiel
17. 31/5/1819: Adrianus Huybs, man van Joanna Catharina Van Besouw
18. 5/6/1819: Adrianus Wouters Van Oerle
19. 7/6/1819: Antonius Van den Broeck, man van Gertrudis Lambrechts
20. 9/6/1819: Cornelia Van der Aa, weduwe van Josephus Naulants
21. 13/6/1819: Anna Maria Van Laerhoven, vrouw

van Jan Baptist Huybrechts

22. 15/6/1819: Cornelis De Graef, weduwnaar van Petronella Van Gils
23. 21/6/1819: Henricus Van Beurden (°Goirle), man van Joanna Mathias Van Beurden
24. 24/6/1819: Henricus Van de Laerschot (°Boxtel), man van Maria Catharina Somers (°Helmond)
25. 18/7/1819: Adriana Van Besouw, vrouw van Jan De Hoogh
26. 22/7/1819: Maria Wouters Van Oerle
27. 23/7/1819: Henrica Petrus Dickens (°Weelde)
28. 23/7/1819: Elisabeth Van Gils, vrouw van Cornelius Timmermans
29. 24/7/1819: Elisabeth Petrus Van Asten (°Alphen)
30. 24/7/1819: Jan Jan Verhoeven, 34 jaar (°Veghel)
31. 25/7/1819: Petrus Maes (°Reusel), weduwnaar van Elisabeth Van Hest (°Hooze Mierde)
32. 30/7/1819: Adrianus Petrus Van Asten (°Alphen), Onderwijzer te Poppel
33. 9/8/1819: Adrianus Luyten, man van Elisabeth Peeters
34. 12/8/1819: Elisabeth Peeters, weduwe van Reinerus Dils en Adrianus Luyten
35. 12/8/1819: Catharina Moeskops (°Diessen), dochter van Gaspar Moeskops en Joanna Van den Borne
36. 16/8/1819: Petrus Van Ivo, man van Joanna Lemmens
37. 16/8/1819: Magdalena Van Broekhoven (°Tilburg), weduwe van Jacobus Borgers en vrouw van Cornelius Adrianus De Graef
38. 21/8/1819: Maria Huybreghts, vrouw van Sebastiaan Rieberghs
39. 4/9/1819: Joanna Catharina Jacobus Rieberghs, vrouw van Adrianus Dickens
40. 6/9/1819: Bartholomeus Jan Baptist Van den Heuvel, man van Adriana Cocx
41. 8/9/1819: Joanna Cornelia Biemans, vrouw van Martinus Guilielmus De Doncker
42. 12/9/1819: Martinus Guilielmus De Doncker (°Antwerpen), weduwnaar van Joanna Cornelia Biemans
43. 14/9/1819: Anna Maria Dekkers (°Udenhout), vrouw van Dionysius Abrahams
44. 16/9/1819: Joanna Van Oirschot (°Sint Oedenrode), vrouw van Henricus Boex
45. 29/9/1819: Henricus Boex, weduwnaar van

Joanna Van Oirschot

46. 2/10/1819: Dionysius Abrahams, weduwnaar van Anna Maria Dekkers
47. 2/10/1819: Adrianus Van de Schoot, zoon van Martinus Van de Schoot (°Hilvarenbeek) en Maria Peeters (°Weelde)
48. 8/10/1819: Francisca Abrahams (27 jaar), dochter van Dionysius Abrahams en Anna Maria Dekkers
49. 12/10/1819: Maria Elisabeth Van de Reydt, vrouw van Jan Van Lil (°Goirle)
50. 17/10/1819: Jan Van Lil (°Goirle), weduwnaar van Maria Elisabeth Van de Reydt
51. 18/10/1819: Jacobus Huybrechts
52. 20/10/1819: Antonius Backx, man van Maria Catharina Van Herck
53. 24/10/1819: Maria Elisabeth De Wit, weduwe van Henricus Smolders
54. 26/10/1819: Maria Peeters (°Weelde), vrouw van Martinus Van de Schoot (°Hilvarenbeek)
55. 4/11/1819: Cornelius Adrianus Van Gestel
56. 8/11/1819: Maria Elisabeth Dickens, dochter van Cornelius Dickens en Maria Catharina Woestenborgh
57. 9/11/1819: Cornelius Dickens, zoon van Maria Elisabeth Dickens
58. 17/11/1819: Helena Van der Sanden (°Bladel), weduwe van Adrianus Woestenborg
59. 4/12/1819: Engelbertus Dekkers (°Enschot), man van Petronella Hendrickx en weduwnaar van Henrica Vos (°Enschot)
60. 16/12/1819: Maria Cornelia De Jongh, dochter van Gerardus De Jongh en Cornelia Dickens

Op het einde van 1819 noteerde de Poppelse pastoor Gerlacus Dassen het volgende: "*Hoc anno obierunt sexaginta, e quibus plurimi ex febre putrida, biliosa, mucosa et nervosa*" wat vrij vertaald wil zeggen dat er zestig mensen stierven door de rode loop.

Pastoor Dassen geeft ook een handige tip waarmee volgens hem de ziekte kan bestreden worden: "*Handen, voeten en borst wasschen met water en azijn. Dikwils veranderen van lijnwaet. De klederen onder de logt brengen. Zig van de hier boven genoemde vuyligheden wagten. Rooden wijn drinken, het huys zuiver logt geven. Schouwen alle bijeenkomsten. De plaetsen parfumeren met oxide de manganese*".

De kunstvoorwerpen in de Ravelse Sint-Servatiuskerk

door Marc Vermeeren

De kerk

Er is niets bekend over het eerste kerkje dat in de 8e eeuw te Ravels werd gebouwd, en dat later, waarschijnlijk in de 13e eeuw, door een ruimer gebouw werd vervangen. Deze kapel werd op haar beurt in de 16e eeuw afgebroken en vervangen door de huidige kerk die in 1908 werd vergroot. Met de kerkelijke geschiedenis van Ravels kunnen wij opklimmen tot in het jaar 1211, toen op 29 april Hendrik, proost van het kapittel van St.-Servatius te Maastricht, de kapellen van Ravels en Poppel met de aanhangsels overmaakte aan de abdij van Tongerlo, onder de voorwaarde dat aan de investiet van die kapellen een jaarcijns zou betaald worden.

De abdij van Tongerlo verkreeg toen van het kapittel van Maastricht het "jus patronatus", zijnde het begevensrecht of het recht om een pastoor voor Ravels en Poppel voor te dragen. Weliswaar, vooraleer de zorg van de parochie Ravels aan de abdij van Tongerlo werd toevertrouwd, was die reeds in het bezit van goederen te Ravels, want in 1165 had de abdij 4 hoeven land te Ravels en één hoeve te Eel van het kapittel van Maastricht verworven, welk bezit in 1186 op 6 september door paus Urbanus III is bekrachtigd. Wat er ook van zij, de kerk van Ravels moet reeds lang voor 1211 bestaan hebben, vermits ze toen al over voldoende middelen beschikte om het voorwerp van een schenking uit te maken. Omdat de kerk St.-Servaas als patroon heeft, is het niet uitgesloten dat één van de Maastrichtse geloofsverkondigers in de 7e of 8e eeuw hier in Ravels de eerste christelijke gemeenschap heeft gesticht.

Kunstvoorwerpen

Altaar

Foto 1. Hoofdaltaar met altaarstuk met als voorstelling: H.Franciscus ontvangt de stigma, in be-

kroning Driehoek met het Oog Gods, vermoedelijk XVIIe eeuw, bekroning midden XIXe eeuw, gemarmerd hout

Communiebanc

Foto 2. Communiebanc uit eik, midden XIXe eeuw

Cultusobject

Foto 3. Schaal uit het midden van de XIXe eeuw, messing, 43 x 43

Foto 4. Kruisbeeld met Christusfiguur uit de XVIIIe eeuw. Het kruis is recent. Christusfiguur in geschilderd hout, hoogte 70 cm

Foto 5. Kruisbeeld op voet, XVIIIe eeuw, messing, hoogte 57 cm

Doopvont

Foto 6. Doopvont uit de eerste helft van de XVIe eeuw, deksel uit de tweede helft van de XVIIe eeuw, messing, totale hoogte 164 cm

Ijzer- en beslagwerk

Foto 7. Hengselwerk, galg van de doopvont, tweede helft van de XVIIe eeuw, smeedijzer

Kasten

Foto 8. Sacristiekast gevormd uit panelen hout herkomstig van het voormalige koorgestoelte, eerste helft van de XVIIIe eeuw, eik

Foto 9. Sacristiekast, eerste helft van de XVIIIe eeuw, eik

Preekstoel

Foto 10. Preekstoel, gemaakt door Walter Pompe. Op de kuip bustes van de HH.Adrianus, Servatius van Maastricht en Norbertus van Prémontré en symbolen der Evangelisten. Op het klankbord Driehoek met het Oog Gods en Ark van Noë, ingang van trap met bustes van HH.Ludovicus en Justus van Beauvais, getekend en gedateerd 1760, eik. Detail: rugpaneel met voorstelling buste van de Goede Herder draagt het schaap op zijn schouders, en twee voluten met cherubs, thans afzonderlijk bewaard.

Schilderijen

Foto 11. Schilderij door Herman Gillis, H.Servatius van Maastricht, getekend en gedateerd 1752, doek van 163 x 99 cm (hangt nu boven het hoofdaltaar)

Foto 12. Schilderij van een bloemstuk, Vlaamse School, XVIIe eeuw, doek van 83 x 56 cm

Foto 13. Schilderij Vlaamse School, XVIIe eeuw,

doek van 86 x 52 cm, O.L.Vrouw met Kind en de kleine Johannes in een landschap, Vlucht naar Egypte in een landschap (Foto 13bis)

Foto 14. Schilderij Vlaamse School, eerste helft XVIIIe eeuw, doek van 32 x 58 cm, Maaltijd met de Emmausgangers, Verrijzenis van Jezus (Foto 14bis)

Foto 15. Schilderij met H.Franciscus ontvangt de stigma, afkomstig van hoofdaltaar, midden XIXe eeuw, doek, breedte 163 cm

Sculpturen

Foto 16. Beeld van de H.Rochus van Montpellier, eerste helft van de XVIIIe eeuw, witgeschilderd hout, hoogte 90 cm

Foto 17. Beeld van de H.Sebastiaan, midden

XVIIIe eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 127 cm

Foto 18. Beeld van de H.Servatius van Maastricht, XIXe eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 115 cm

Verlichting

Foto 19. Kandelaar, begin XVIIIe eeuw, messing, hoogte 59 cm

Foto 20. Kandelaar (2 stuks), op voet voorstelling van de Heilige Familie, begin XVIIIe eeuw, messing, hoogte 81 cm

Foto 21. Kandelaar, begin XVIIIe eeuw, messing, hoogte 79 cm

Foto 22. Kandelaar (6 stuks), begin XVIIIe eeuw, messing, hoogte 60, 58 en 56 cm

Foto 1: Hoofdaltaar met altaarstuk met als voorstelling H.Franciscus ontvangt de stigma

Foto 2: Communiebank uit eik, midden XIXe eeuw

Foto 4: Kruisbeeld met Christusfiguur uit de XVIIIe eeuw, hoogte 70 cm

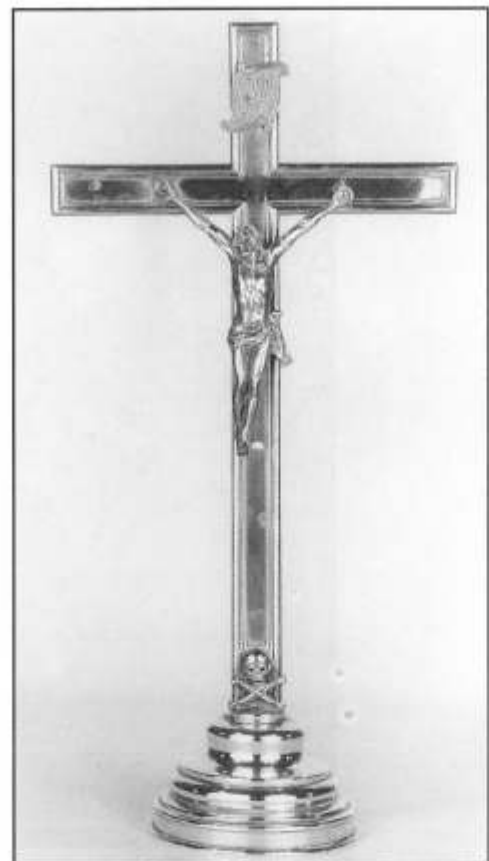

Foto 5: Kruisbeeld op voet, XVIIIe eeuw, messing, hoogte 57 cm

Foto 6: Doopvont uit de eerste helft van de XVIe eeuw, deksel uit de tweede helft van de XVIIe eeuw, messing, totale hoogte: 164 cm.

Foto 3: Schaal uit het midden van de XIXe eeuw, messing: 43 cm x 43 cm

Foto 7: Hengselwerk, galg van de doopvont

Foto 8: Sacristiekast eerste helft XVIIIe eeuw, eik

Foto 9: Sacristiekast, eerste helft van de XVIIIe eeuw, eik

Foto 11: Schilderij H.Servatius van Maastricht

Foto 15: Schilderij H.Franciscus ontvangt de stigma

Foto 14: Schilderij Vlaamse school, eerste helft XVIIIe eeuw, Maaltijd met de Emmausgangers

Foto 12: Schilderij bloemstuk

Foto 13: O.L.Vrouw met kind

Foto 13bis: Vlucht naar Egypte

Foto 14bis: Verrijzenis van Jezus

Foto 16: H.Rochus van Montpellier

Foto 10: Preekstoel door Walter Pompe (1760)

Foto 19: Kandelaar,
begin XVIIIe eeuw,
messing, hoogte: 59
cm

Foto 20: Twee kan-
delaars, op voet
voorstelling van de
Heilige Familie, be-
gin XVIIIe eeuw,
messing; hoogte: 81
cm

Foto 21: Kandelaar, XVIIIe
eeuw

Foto 17: H. Sebastiaan

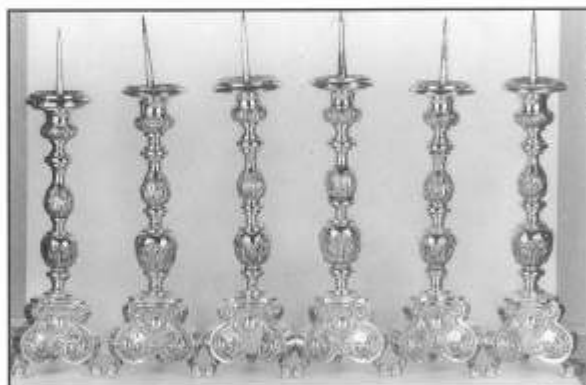

Foto 22: Kande-
laars (6 stuks),
XVIIIe eeuw

Foto 18:
H. Servatius

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels1
Redactie, samenstelling en lay-out:
Marc Vermeeren,
De Meerkens 10, 2382 Poppel

Verschijnt 3-maandelijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woostenburg,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel

